

Dežnik in sončnik nekdaj in sedaj

Kaj različna so mnenja o noši dežnika. Glavno vprašanje je: ali je možgato ali nemožgato, nositi dežnik?

Zanimivo je, s tega vidika zasledovati zgodovino dežnika, odnosno sončnika. Kultura človeštva ima koreniko v vročih deželah Oriřenta. Ko so stari Germanj še hodili v medvedjih kořah, ki jim dež ni mogel škodovati, so nosili orijentalški narodi, Kitajci, Asirci, Egipčani že dragoceno obleko. In ta raznežena kultura je tudi iznašla sončnik, ki naj bi varoval človeka pred pripekajočim soncem, ter dežnik, ki naj bi ščitil obleko, da je ne premočijo večkrat cele dneve trajajoči nalivi. Dostojanstvenikom je nosil sončnik, odnosno dežnik vedno služabnik. Tako je postal znak ali simbol moči in dostojanstva. Bil je tudi iz najdragocenejše svile z zlatimi resami in v več »nadstropjih«. Štiri »nadstropja« je smel nositi samo cesar. Mož nizkega stanu sploh ni smel nositi dežnika. Stari Grki so bili potem prvi, ki se jim je zdel dežnik, odnosno sončnik nekaj nemožatega. Grki so bili utrjenj zoper sonce in dež ter so prepuščali sončnik in

dežnik ženam in tu je šele dobil lepšo obliko. Toda še zmerom ga je nosil služabnik in ga držal svoji gospodarici nad glavo.

Kultura je potovala proti severu. Prišla je v Rim, kjer je ustanovila svoje središče. Rimljanom, ki so bili zaradi svojega udobnega življenja lepo rejenj in so se na soncu zelo potili, se je zdlo dokaj praktično, varovati se pred soncem in dežjem. Krščanska cerkev, ki je hotela svoja dragocena oblačila in svoje relikvije pri procesijah varovati pred nenadnimi nalivi, je prevzela dežnik kot sestavino liturgičnega ornata. Ti dežniki so bili često tako veliki, da so jih morali nositi po 3—4 krepki možje.

V naslednjih stoletjih čujemo malo o sončnikih in dežnikih. Šele moda rokokoja se je spet spomnila te praktične iznajdbe ter je skrbela predvsem za to, da bi bil dežnik lažji in prikupljivejši. Ogrodja niso več delali iz lesa, temveč iz ribje kosti. Toda za damo v krinolini je capljal še zmerom zamorček z dežnikom odnosno sončnikom. Pa tudi mož ni odklanjal dežnika. V Španiji je nosil celo častnik v uniformi sončnik. Tega si mi sploh ne moremo misliti. Šele okrog l. 1750. so začeli jasno ločiti sončnik in dežnik. Dežnik so nosili zlasti v Angliji. Iznajdljivi Parižan je prišel na dobro misel, da bi mogel s svojimi dežniki

pod pazduho dobro kupčevati po ulicah, kadar je kazalo na dež. V Parizu se je kmalu pri damah pojavil sončnik, katerega streha se je dala obračati na vse strani, kakor je pač sonce sijalo. Potem pa je kmalu napočil čas, ko ni bilo voza na razpolago, da bi bilo tako mogoče uiti dežju ali sončni pripekli.

V meščanski modi po francoski revoluciji postane dežnik, čeprav spet neroden in včasih do 5 kg težak, negigljiva potreščina za moža in ženo. Svojo posebno pravico, da ga smejo

nositi samo bogataši, zmerom bolj izgubljaja in nosijo ga še prav posebno ubožni in kmetski ljudje, ki morajo daleč hoditi peš.

Sredi 19. stoletja so potem iznašli v Angliji jekleno ogrodje in začeli izdelovati posebno svilo za dežnike. Anglija, klasična dežela dežnika, je prva uvedla njega splošno uporabo. Tudi v srednji Evropi, ki se je njeno podnebje v poslednjih letih tako poslabšalo, se je raba dežnika pri moških in ženskah tako razširila, kakor je izginila raba sončnikov.

F r a n j o Č i č e k

Ata Zaplata v kinu

Ako zaviješ okoli hriba, zagledaš prelepo vas Srakoperjevo selo. Srakoperčani so imeli župana. Devet far naokoli ni imelo takšnega. Zato so združili lani vseh devet far ter iz njih napravili veliko občino »Srakoperjevo gmajno«, ki ji je stal na čelu župan ata Zaplata.

Ata Zaplata je hodil z duhom časa naprej. Niti malo ni krenil na levo ali desno. Skrbno se je trudil za procvit in napredek poverjene mu občine. Zato je šel vsakih štirinajst dni v mesto pogledat na lepake, kaj je novega po vesoljnem svetu. Je pred kratkim zopet stopil v mesto in na cesto. Na veliki hiši je razgledalo bistro njegovo oko rdeč lepak: Kino Nosorog. Lov za tatom. Višek filmske umetnosti! Bombe in salve smeha! Atrakcije brez primerel! Danes poslednjič. Ne zamudite krasne prilike in si oglejte čudežno mojstrovino!

Ata Zaplata še ni bil nikdar v kinu. Bog ne daj, da bi kdo vedel to! Zato je sam pri sebi tiho mislil:

»Nisem še bil v kinu. Kaj takega! Dobro, da svet tega ne ve! Na prihodnji seji pa pride v zapisnik črno na belem. Slavni predstojnik občine, velečislani in nadvse priljubljeni župan gospod Zaplata, po

domače Kurji britof, je bil v tem mesecu v kinu in si je na licu mesta ogledal lov za tatom.«

Takale reč je vedno dobra, če si jo človek ogleda. Saj je imel v občini lepo in častno število takih državljanov, ki ne vedo, kaj je moje in tvoje. Zdaj bo videl, kako je treba loviti take nebodijih treba. To je vendar velevažno in nad vse človekoljubno delo ter ni niti najmanjšega dvoma, da mu bo občinska blagajna plačala vstopnino in še golaš povrhu. On pa bo učil občane in bodo doma lovili tatove, da bo veselje!

»Naj me koklja brčne, če ne grem danes v kino,« je rekel ata Zaplata in si kupil vstopnico. Korajžno jo je mahal v dvorano in lepo sedel na odkazani mu sedež. Možato je pogledal okoli sebe češ, ali me vidite, tudi jaz sem v kinu, primojdunaj! Tisti hip pa je ugasnila luč. Ata Zaplata je postal hud: »Kaj, hudimana, ali bomo sedeli v temi? Kako pa naj se gledamo? Saj nismo mačke, da bi videli v temi!« Že je zasukal glavo, da bi nahrulil tistega nepridiprava, ki je ugasnil luč, pa se je naenkrat razsvetlilo platno pred njim in potegnilo njegovo pozornost nase. Predstava se je pričela. Ata Zaplata je gledal, da nikoli tega. Tat je ukradel vrečico žlahtnih kamnov.

»Hentana reč,« se je čudil ata Zaplata, »ali je ta nespameten, da krade kamenje! No, mi bi mu bili